

Η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου. Μία πρόταση θρησκευτικού γραμματισμού

Νικόλαος Παύλου

Δρ Θεολογίας – Ιστορικός ΜΑ

Περίληψη

Η αφήγηση της Παλαιάς Διαθήκης για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου, εκτός από θρησκευτικό κείμενο είναι και πολιτισμικό προϊόν, αφού αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία αναπτύχθηκαν βασικές παράμετροι του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Στο κείμενο που ακολουθεί διερευνάται η χρήση της από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ παρουσιάζεται και πρόταση για την καταγραφή σχετικής ενότητας στα σχολικά εγχειρίδια.

Λέξεις κλειδιά: Παλαιά Διαθήκη, Δημιουργία, Ευρωπαϊκός πολιτισμός, Σχολική χρήση

Εισαγωγή

Η παλαιοδιαθηκική αφήγηση για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου, η οποία αποτελούσε πάντα ειδικό κεφάλαιο στα σχολικά εγχειρίδια Θρησκευτικών, και περιλαμβάνεται στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος, χωρίς αμφιβολία κεντρίζει το ενδιαφέρον. Αυτό είναι απόλυτα φυσικό, αφού αποτελεί, εκτός των άλλων, και ένα βασικό κείμενο του δυτικού πολιτισμού, το οποίο έγινε αφορμή να διατυπωθούν σημαντικές απόψεις, να εκφραστούν αντιρρήσεις, ενώ αποτέλεσε και κεντρικό συστατικό της θεωρούμενης «αντιπαλότητας» θρησκείας – επιστήμης, αφού σε αυτό παρουσιάζονται, κατά βάση, οι αντιλήψεις του κόσμου των συγγραφέων της Παλαιάς Διαθήκης για το σύμπαν, τα συστατικά του ανθρώπου κ.κ. που θεωρήθηκαν πως αντιπαρατίθενται με τα πορίσματα της επιστημονικής έρευνας (Κυρτάτας 2010).

Το παλαιοδιαθηκικό πλαίσιο

Η αφήγηση ανήκει στην θεωρούμενη Ιερατική παράδοση (P) (Γεν 1,1-2,4α) και στην θεωρούμενη παράδοση του Γιαχβιστή (J) (Γεν 2,4β-25). Αναφορές στη δημιουργία και στην εικόνα του κόσμου γίνονται και σε άλλους παλαιοδιαθηκικούς στίχους (Κωνσταντίνου 2016)

Η καταγραφή της λεγόμενης Ιερατικής παράδοσης περιστρέφεται γύρω από τον πρώτο στίχο, το Γεν 1,1. Πρωταγωνιστής της αφήγησης είναι ο Θεός. Με το λόγο Του δημιουργούνται τα πάντα. Η ιερατική νοοτροπία είναι διάχυτη σε όλο το κείμενο, που αναδεικνύει την ιερότητα της έβδομης ημέρας, καθώς και την ιεραρχική σειρά των δημιουργημάτων (δημιουργούνται καταρχήν αυτά που είναι προϋπόθεση για να μπορέσουν να υπάρξουν, στη συνέχεια, νέα). Αλλά και ο ανθρωποκεντρισμός έχει τη θέση του, με την έννοια ότι ο άνθρωπος κατασκευάζεται «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» με το Δημιουργό του, ενώ έχει το προνόμιο να εξουσιάζει όλα τα κτίσματα του Θεού (Preuß & Μούρτζιος 2011).

Στην αφήγηση του Γιαχβιστή ο Κύριος δημιουργεί τον άνθρωπο, και τον τοποθετεί σε έναν κόσμο που ήδη υφίσταται, ως προς τα βασικά συστατικά του. Σε αυτόν όμως δεν υπάρχουν θάμνοι ούτε χόρτα. Η αιτιολόγηση γι' αυτό το δυσάρεστο γεγονός είναι πως ο Κύριος δεν είχε ακόμη βρέξει. Εντούτοις όμως νερό ανέβλυζε.

Ο Κύριος απαγορεύει στον άνθρωπο τη βρώση του δένδρου της γνώσης του καλού και του κακού . Η παρακοή της εντολής του θα επιφέρει το θάνατο. Δημιουργεί έναν σύντροφο για το δημιούργημά του, με το οποίο θα γίνονται ένα σώμα.

Πρόκειται για μία αφήγηση που κάνει λόγο για τη σχέση του ανθρώπου με το θείο και τις εκφάνσεις του, χρησιμοποιώντας θρησκευτικές ιδέες και εμπειρίες. Ο στόχος της είναι να αιτιολογήσει την ανάγκη για τήρηση εντολών, αφού σε διαφορετική περίπτωση η τιμωρία θα είναι βαριά και θα προέρχεται από το Θεό. Αναδεικνύει και την ιερότητα θεσμών, που οι συντάκτες τους παρουσιάζουν να έχουν θεϊκή προέλευση. Για παράδειγμα ο γάμος δείχνει να έχει καθαγιαστεί από τον Κύριο. Κάτω από αυτή την προοπτική γίνεται αντιληπτό ότι πρακτικές σαν τους μεικτούς γάμους, που απέκλιναν από τη θρησκευτική ορθοπραξία του βιβλικού Ισραήλ, και επομένως δεν είχαν καθαγιαστεί από τον Γιαχβέ, δε θα γίνονταν αποδεκτοί, γεγονός που αναδείχτηκε σε όλη την έντασή του στη μεταιχμαλωσιακή ιουδαϊκή κοινότητα , αφού έρχονταν σε αντιπαράθεση με τις αρχές στις οποίες στηρίζονταν ο βιβλικός Ισραήλ (Μούρτζιος 2012) .

Η διδασκαλία της δημιουργίας στο εκπαιδευτικό σύστημα

Το παλαιοδιαθηκικό πλαίσιο που παρουσιάστηκε παραπάνω, και χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία της δημιουργίας στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είναι, χωρίς αμφιβολία, αρκετά προκλητικό με την έννοια ότι οι αναφορές που περιέχει δίνουν προεκτάσεις οι οποίες συνδέονται με νοοτροπίες, συμπεριφορές, στάσεις και τρόπους ζωής. Οπότε είναι ζητούμενος ένας σχολικός τρόπος ερμηνείας του κειμένου, που θα του δίνει τη δυνατότητα να «διαλεχθεί» με τον άνθρωπο που ζει στην εποχή του κριτικού λόγου , ώστε να μπορέσει ο μαθητής να αισθανθεί πως απέκτησε υλικό που θα τον βοηθήσει ουσιαστικά στο θρησκευτικό γραμματισμό του.

Επομένως είναι απαραίτητο η διδασκαλία να συμβαδίζει οπωσδήποτε με τα ενδιαφέροντα των σημερινών μαθητών . Το βασικό ερώτημα αφορά λοιπόν το στόχο της σύγχρονης διδασκαλίας για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου. Τι μπορεί δηλαδή από την αφήγηση του Ιερατικού κώδικα και του Γιαχβιστή να κεντρίσει το ενδιαφέρον και να χρησιμεύσει στα σημερινά παιδιά, ώστε να τους δώσει εφόδια για να μπορέσουν να γίνουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες;

Για την απάντηση του ερωτήματος είναι απαραίτητο να μη ξεχνάει κανείς ότι γίνεται λόγος για ένα θρησκευτικό μάθημα που απευθύνεται σε άτομα που διδάσκονται πτυχές του δυτικού/ευρωπαϊκού πολιτισμού. Οπότε είναι αδιανόητο να μη γνωρίζουν το παλαιοδιαθηκικό κείμενο για τη δημιουργία του κόσμου που αποτελεί ένα από τα θεμέλιά του. Η διδασκαλία του είναι το ίδιο βασική –τηρουμένων των αναλογιών- με τη γνώση του πυθαγορείου θεωρήματος, της Magna Charta, των φιλοσοφικών αντιλήψεων του Πλάτωνα, της ρωμαϊκής νομικής συμβολής, των νόμων της Φυσικής, της Χημείας κ.οκ. Επομένως, αφορά όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές τους αντιλήψεις. Εκτός όμως από αυτό, αφού αποτελεί και βασικό κείμενο της χριστιανικής διδασκαλίας, η γνωριμία με την αφήγηση της Παλαιάς Διαθήκης για τη δημιουργία θα γίνει πηγή άντλησης βιωμάτων που σχετίζονται με την Ορθοδοξία, τον κατεξοχήν πνευματικό πυλώνα του ελληνικού πληθυσμού.

Είναι απαραίτητος όμως και ο αναστοχασμός για την ηλικία των μαθητών που θα προσλάβουν τις σχετικές παραστάσεις, για το υλικό που θα περιέχει η διδασκαλία, τις επιμέρους ενότητες κ.οκ.

Να τονιστεί λοιπόν σε αυτό το σημείο ότι η ηλικία των μαθητών που θα διδαχτούν την θρησκευτική διάσταση της δημιουργίας του κόσμου έχει να κάνει με το γενικότερο

προβληματισμό για τη χρονική στιγμή που η Παλαιά Διαθήκη θα αποτελέσει μέρος του Ωρολογίου προγράμματος της Εκπαίδευσης. Πάντως στο νεοελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, μέχρι πρόσφατα, η Παλαιά Διαθήκη, ως ιδιαίτερο γνωστικό (και βιωματικό) αντικείμενο διδάσκονταν πάντα σε μαθητές που δε ξεπερνούσαν την ηλικία των σημερινών μαθητών του Γυμνασίου. Προφανώς αυτό συνδέονταν με τον τρόπο αντιμετώπισής της από αυτό, που έδινε μία «ιστορική/απολογητική» διάσταση στις καταγραφές που περιείχε, και οδηγούσε σε μία «ιστορική»/ απλουστευτική παρουσίασή της. Αυτό όμως είχε ως αποτέλεσμα να θεωρείται ένα κείμενο που έρχονταν σε αντιπαράθεση είτε με επιστημονικές θεωρίες είτε με κοινωνικές θέσεις, ενώ είχε ως αποτέλεσμα, αυτή η μορφή παρουσίασης της Παλαιάς Διαθήκης να δίνει επιχειρήματα για την έξωση των Θρησκευτικών από την εκπαίδευση. Γι' αυτή την αντιμετώπιση είναι χαρακτηριστικό το εγχειρίδιο του 1870 «Μαθήματα της Ιεράς Ιστορίας, μέρος πρώτον Παλαιά Διαθήκη» που εκδίδεται «προς χρήσιν των Νηπιαγωγείων (!) και των Δημοτικών Σχολείων».

Επομένως θα ήταν λοιπόν καλύτερο η σχετική αφήγηση να διδάσκονταν κατεξοχήν σε τάξη του Λυκείου ως πολιτιστικό/θρησκευτικό αγαθό, απαραίτητο για το θρησκευτικό γραμματισμό, όταν οι μαθητές θα έχουν αποκτήσει το απαραίτητο υπόβαθρο για να μπορέσουν να κατανοήσουν τις αρχές του κειμένου. Αυτό βέβαια σημαίνει, και πάλι, έναν επανασχεδιασμό του Αναλυτικού προγράμματος του θρησκευτικού μαθήματος και την κατανομή τα ύλης ανά τάξη με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που ισχύει σήμερα.

Ένα άλλο ζήτημα αφορά το υλικό που θα περιλαμβάνει η σχετική διδακτική ενότητα. Τα στοιχεία λοιπόν που θα δοθούν από αυτή, πρέπει να τοποθετηθούν στο πολιτιστικό πλαίσιο που έγινε η καταγραφή τους, τον κόσμο των ιδεών του βιβλικού Ισραήλ. Αυτό θα βοηθήσει να κατανοηθεί ο τρόπος σκέψης που παρήγαγε το κείμενο, και θα αναδειχτούν οι πολιτισμικές προεκτάσεις που έχει, χωρίς όμως να παρουσιάζονται απολογητικές αντιλήψεις που δε βοηθούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η θέση πως οι «επιστημονικές απαντήσεις» για τη δημιουργία επικεντρώνονται στο «πως» έγινε ο κόσμος. Όμως με αυτό τον τρόπο, για μία ακόμη φορά βγαίνει στην επιφάνεια το γνωστό ζήτημα των σχέσεων της πίστης με τις φυσικές επιστήμες (κυρίως). Υπάρχει η αντίληψη ότι απάντηση στο «πως» δε δίνει το μάθημα των θρησκευτικών (και κατ' επέκταση η Θεολογία), αλλά η σύγχρονη επιστήμη μέσα από άλλα μαθήματα. Τα θρησκευτικά απαντούν στα ερωτήματα «ποιος και για ποιο λόγο» δημιούργησε η ζωή, και τα κείμενα (:για τη Δημιουργία) δίνουν θεολογικές απαντήσεις σε αυτά. Με αυτό τον τρόπο όμως οι μαθητές «αναγκάζονται» να θεωρήσουν πως οι πάντες αποδέχονταν (και αποδέχονται) a priori την ύπαρξη του Θεού, με τον τρόπο που τον παρουσιάζει η Παλαιά Διαθήκη. Και απλά κάθε τομέας της ανθρώπινης πνευματικής δραστηριότητας έχει διαφορετικό πεδίο έρευνας στα έργα του. Η αντιπαράθεση όμως δεν αφορούσε το ζήτημα του πεδίου έρευνας, αλλά την ύπαρξη ή όχι του Θεού.

Επίσης είναι αναγκαίο να αναδειχτεί ο θρησκευτικός χαρακτήρας του κειμένου που θα συνδυαστεί με στοιχεία που θα βοηθήσουν να αποφευχθούν παρανοήσεις που ταλάνισαν, και οδηγούν σε στείρες αντιπαραθέσεις. Τέλος χρειάζεται να κατανοηθεί η βαρύτητα του παλαιοδιαθηκικού κειμένου της δημιουργίας για τον δυτικό πολιτισμό, αφού είναι η βάση για πρακτικές που έχουν διαχρονικό χαρακτήρα (διαχείριση σεξουαλικότητας, θεσμοί, σχέση των δύο φύλων κοκ). Να τονιστεί ακόμη πως μία συζήτηση για αντίστοιχα κείμενα άλλων θρησκειών εδώ δε θα βοηθούσε, αφού ο στόχος της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ένα βασικό θρησκευτικό κείμενο, που είναι συστατικό της πίστης τους, αλλά και του πολιτισμού τους. Οπότε μία συγκριτική παρουσίαση κειμένων, που ενδεχομένως θα ήταν απαραίτητη σε μία συγκριτική-θρησκευτολογική παρουσίαση αρχών θρησκειών, δε χρειάζεται.

Πάντως όλη η διαδικασία οφείλει να μην παραβλέψει, σε καμία περίπτωση, την πολιτισμική ανάγνωση της αφήγησης της Δημιουργίας . Φυσικά αυτό δε σημαίνει πως ξεπερνιέται ο θρησκευτικός της χαρακτήρας, αφού και αυτός εμπεριέχει πολιτισμικές πρακτικές. Αντίθετα προβάλλεται σε όλη την έντασή του, αφού θα γίνει λόγος ακόμη και για τις συγκρούσεις που προήλθαν από αυτόν . Άλλωστε η καταγραφή, ως πολιτισμικό προϊόν που είναι, χρειάζεται να τοποθετηθεί μέσα στο περιβάλλον που δημιουργήθηκε και σε αυτό που η ίδια δημιούργησε, ώστε να κατανοηθεί και να ερμηνευτεί (Αγουρίδης 2000) .

Βέβαια τα ζητήματα στα οποία οφείλει να προβληματιστεί ο συντάκτης μιας διδακτικής ενότητας για τη Δημιουργία είναι πολλά. Για παράδειγμα ποιος μπορεί να εγγυηθεί για την εποχή που έγινε η τελευταία συγκέντρωση των παραδόσεων και η τελική καταγραφή του κειμένου; Ποιος μπορεί να εκφέρει απόλυτο λόγο για τα θετικά πολιτισμικά επιτεύγματα που προήλθαν από το κείμενο της Γένεσης; Και μία «τεχνική» παράμετρος: Ο τρόπος που θα δοθεί το κείμενο, για σχολική χρήση, ώστε να είναι εύχρηστο και ενδιαφέρον, αποτελεί ζητούμενο και πρόκληση, που πρέπει να απασχολήσει ιδιαίτερα.

Στα παραπάνω ερωτήματα δεν είναι εύκολο να δοθεί απάντηση. Εντούτοις θα μπορούσε να ειπωθεί πως ο χρόνος δημιουργίας των παραδόσεων δεν αφορά τη σχολική παρουσίαση, αφού «αναγνωρίστηκε ότι όλες οι “πηγές” περιέχουν στοιχεία που προέρχονται από διάφορες εποχές» (Κωνσταντίνου 2014) . Για τα πολιτισμικά επιτεύγματα –θετικά και αρνητικά- που ξεκινούν από την αφήγηση ούτως ή άλλως θα γίνει λόγος. Τέλος, για τη θετική ανταπόκριση που θα έχει η σχολική καταγραφή της δημιουργίας να τονιστεί πως αποτελεί ένα στοίχημα για το συντάκτη.

Στη συνέχεια λοιπόν και ανακεφαλαιώνοντας τις παραπάνω διαπιστώσεις παρουσιάζεται μία καταγραφή δεδομένων της διδακτικής ενότητας.

Η διδακτική ενότητα

Πιστεύω καταρχήν ότι τα μέρη της διδακτικής ενότητας που θα παρέχει τη σχολική ερμηνεία της δημιουργίας θα περιλαμβάνουν τις παρακάτω υποενότητες, για να δοθεί μία ολοκληρωμένη παρουσίαση των στίχων της Παλαιάς Διαθήκης, καθώς και της επίδρασης που έχουν:

- Προετοιμασία
- Η καταγραφή
- Το πλαίσιο της αφήγησης
- Οι «περιπέτειες» της αφήγησης
- Η αφήγηση και ο δυτικός πολιτισμός.

Ενώ το κείμενο της ενότητας θα έχει ως εξής:

«Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Η αφήγηση της Παλαιάς Διαθήκης για τη δημιουργία έχει και θρησκευτικό και πολιτισμικό χαρακτήρα. Αξίζει να την γνωρίσει κάποιος, αφού έχει επηρεάσει και εξακολουθεί να επηρεάζει τη ζωή πολλών ανθρώπων.

Η καταγραφή

Οι σχετικές παραδόσεις καταγράφονται στο βιβλίο της Γενέσεως (Γεν 1,1-2,4α). και στηρίζονται, όπως είναι φυσικό, στο κοσμοειδωλο –δηλαδή στις αντιλήψεις για το σύμπαν- που πίστευαν οι άνθρωποι της Παλαιάς Διαθήκης. Ο Θεός σε επτά ημέρες δημιουργεί τον

κόσμο και τον άνθρωπο. Με το θεϊκό λόγο δημιουργούνται ο ουρανός, η γη, το φως, το στερέωμα ο υδάτινος και ο χερσαίος κόσμος, τα αστέρια, ο ήλιος, το φεγγάρι, οι οργανισμοί των νερών και της ξηράς, και τέλος ο άνθρωπος. Αυτός κατασκευάζεται κατ'εικόνα και καθ'ομοίωσιν του Δημιουργού και ευλογείται με τη δυνατότητα να εξουσιάζει σε όλο το σύμπαν. Την έβδομη ημέρα ο Θεός σταμάτησε να δημιουργεί. Ευλογεί και καθαγιάζει το Σάββατο, γιατί ολοκλήρωσε τη δημιουργία.

Στη συνέχεια, το κείμενο της Γενέσεως τονίζει πως στη γη δεν υπήρχε ο άνθρωπος. Αυτός πλάθεται από τον Κύριο το Θεό με το χώμα της γης. Φυσάει μέσα στα ρουθούνια του πνοή ζωής και έτσι ο άνθρωπος έγινε ζωντανό ον. Τοποθετείται σε έναν κήπο στην Εδέμ, για να τον καλλιεργεί και να τον προσέχει, ενώ του δίνει εντολή να μη φάει από τον καρπό του δέντρου της γνώσης του καλού και του κακού, γιατί θα πεθάνει.

Γίνεται λόγος στη συνέχεια για τη δημιουργία της γυναίκας, του συντρόφου του Αδάμ (:του πρώτου ανθρώπου), που θα ήταν όμοιος με αυτόν. Αφού λοιπόν ο Αδάμ ονομάζει όλα τα ζώα, ο Κύριος τον ρίχνει σε βαθύ ύπνο. Παίρνει μία από τις πλευρές του, σχηματίζει τη γυναίκα και την οδηγεί σε αυτόν. Ο Αδάμ τη θεωρεί κόκαλο από τα κόκαλά του και σάρκα από τη σάρκα του.

Και οι δύο άνθρωποι ήταν γυμνοί, και δεν ντρέπονταν γι' αυτό.

Το πλαίσιο της αφήγησης

Για να γίνει κατανοητή η αφήγηση της Παλαιάς Διαθήκης για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε τον τρόπο με τον οποίο διατύπωναν τη σκέψη τους οι άνθρωποι που κατέγραψαν τις παραδόσεις, καθώς και τις αντιλήψεις που είχαν για τον κόσμο που τους περιέβαλλε (:κοσμοείδωλο).

Ο κόσμος λοιπόν της Παλαιάς Διαθήκης χρησιμοποιεί ως περιγραφικό μέσον την αφήγηση. Αυτή στηρίζεται στην παρουσίαση ενός περιστατικού που μοιάζει να προέρχεται από την καθημερινότητα, την ιστορία ή σχετίζεται με ανάγκες και επιθυμίες. Χαρακτηριστική είναι εδώ η καταγραφή της διαβίωσης του Αδάμ και της συζύγου του σε έναν όμορφο κήπο, τον παράδεισο, στον οποίο έχουν ό, τι χρειάζονται. Ταυτόχρονα, αν το θέμα που περιγράφεται είναι κοσμολογικό οι συντάκτες θα χρησιμοποιήσουν το κοσμοείδωλο, το οποίο ήταν συμβατό με τα περιορισμένα μέσα που είχαν στη διάθεσή τους. Σύμφωνα με αυτό κέντρο του σύμπαντος είναι μία επίπεδη γη, που περιβάλλεται από ένα θόλο, το στερέωμα. Έξω από αυτό βρίσκονται τα ουράνια ύδατα, ενώ κάτω από τη γη τοποθετείται η άβυσσος.

Όταν στην αφήγηση γίνεται λόγος για το Θεό χρησιμοποιούνται οι λεγόμενες ανθρωπομορφικές εκφράσεις, για να γίνουν κατανοητές οι ενέργειές του. Αυτό σημαίνει πως ο Θεός παρουσιάζεται να έχει ανθρώπινες ιδιότητες (μιλάει, πλάθει, κα), τις οποίες χρησιμοποιεί για να επιτελέσει το έργο του.

Όλα τα παραπάνω ήταν το μέσο έκφρασης θρησκευτικών αληθειών που καθόριζαν τον τρόπο ζωής των ανθρώπων της Παλαιάς Διαθήκης. Δεν αποτελούν, σε καμία περίπτωση, μέρος του βασικού κορμού της διδασκαλίας της. Επομένως δεν πρέπει να συγχέονται με τα θρησκευτικά συστατικά της και να θεωρούνται καταγραφές πίστης και λόγος Θεού που είναι απαραίτητος για τη σωτηρία των πιστών, , αλλά πλαίσιο διατύπωσης των θρησκευτικών πιστεύω.

Οι «περιπέτειες» της αφήγησης

Δεν ήταν λίγες οι φορές που η καταγραφή της Παλαιάς Διαθήκης για τη δημιουργία έγινε αφορμή να δημιουργηθούν εντάσεις και να θεωρηθεί «αιχμή του δόρατος» σε άσκοπες διαμάχες μεταξύ ανθρώπων που εκπροσωπούσαν τη χριστιανική πίστη και πρωτοπόρων του πνεύματος. Ο λόγος είναι πως το παλαιοδιαθηκικό κείμενο θεωρήθηκε, ως θεόπνευστο στον τρόπο διατύπωσης, πως περιείχε μία ολοκληρωμένη θεώρηση της πραγματικότητας και ήταν έτσι η βάση πάνω στην οποία έπρεπε να στηριχτεί η επιστημονική έρευνα. Αυτό σήμαινε, για

παράδειγμα, πως κανένας δεν επιτρέπονταν να αμφισβητήσει την αντίληψη πως η γη ήταν το κέντρο του σύμπαντος. Αν το έκανε, ειδικά σε περιόδους όπου στο δυτικό κόσμο κυριαρχούσε η αμάθεια και η δεισιδαιμονία, κινδύνευε να χάσει ακόμη και τη ζωή του! Όμως για αυτή την χρήση του κειμένου της Παλαιάς Διαθήκης, υπεύθυνοι ήταν όσοι είχαν αυτοχριστεί διαχειριστές του (θρησκευτικές, κοινωνικές, πολιτικές εξουσίες) και το χρησιμοποιούσαν για να ποδηγετούν τα πλήθη, και όχι οι συγγραφείς του, οι οποίοι, όπως τονίστηκε, χρησιμοποίησαν τα μέσα της εποχής τους, για να καταγράψουν θρησκευτικές παραδόσεις.

Η αφήγηση και ο δυτικός πολιτισμός

Δε χρειάζεται να τονιστεί πως η κουλτούρα του δυτικού πολιτισμού έχει πολύ έντονο βιβλικό χρώμα. Ειδικά οι καταγραφές της Γένεσης για τη δημιουργία έδωσαν το έναυσμα να αναπτυχθεί η επιστημονική σκέψη, αφού αποτελούσαν αφετηρία στην οποία στηρίχτηκαν διανοητές που προσπαθούσαν να εξηγήσουν την αρχή της ζωής (θεωρία εξέλιξης, *Bing Bang* κα). Ταυτόχρονα βοήθησαν τον άνθρωπο να συνειδητοποιήσει την ανάγκη του σεβασμού της ζωής και να ευαισθητοποιηθεί. Ακόμη και στις περιπτώσεις που αποτέλεσε το επίκεντρο διαμάχης έγινε αιτία να γνωρίσει άνθιση η κριτική σκέψη.

Συμπεράσματα

Η πρόταση που έγινε προηγουμένως για μία θρησκευτική διδασκαλία της Δημιουργίας στο σύγχρονο σχολείο είχε ως στόχο να επικαιροποιήσει ένα θεολογικό/πολιτιστικό μήνυμα που πάντα προκαλεί συζητήσεις και δίνει ερεθίσματα για τη ανάπτυξη της επιστημονικής σκέψης. Ήταν, στην ουσία, ένα δείγμα μορφής ενός θρησκευτικού μαθήματος που θα έχει ως στόχο του το θρησκευτικό γραμματισμό και θα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές, οπότε δε θα χρειάζονται οι απαλλαγές από το μάθημα.

Αναφορές

- Αγουρίδης Σάββας (2000). *Ερμηνευτική των ιερών κειμένων. Προβλήματα- Μέθοδοι εργασίας στην ερμηνεία των Γραφών*, Αθήνα: Άρτος Ζωής
- Κυρτάτας Δημήτρης (2010). *666. Ο αριθμός του βιβλίου*. Αθήνα: Άγρα
- Κωνσταντίνου, Μιλτιάδης (2014). «...του συνιέναι τας γραφάς». *13+1 θήματα εισαγωγής την Παλαιά Διαθήκη*. Θεσσαλονίκη: 2014
- Κωνσταντίνου Μιλτιάδης (2016). *Μικρές Ερμηνευτικές Μελέτες σε αφηγηματικά κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης*. Θεσσαλονίκη: Ροπή
- Μούρτζιος Ι.Χ. (2012). *Η μεταιχμαλωσιακή ιουδαϊκή κοινότητα στον Τριτοησαΐα. Ιστορία-Θεολογία*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς
- Preuß Horst-Dietrich (2011). *Θεολογία της Παλαιάς Διαθήκης*, Επιμέλεια-Μετάφραση Ι. Μούρτζιος, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς